

۱۵۹۰۵۴۱  
۹۷،۱،۲۸

# حقوق نظام صنفی

بر اساس جدیدترین قانون نظام صنفی  
به انضمام  
قانون نظام صنفی و آیین نامه های اجرایی

مؤلفین :

مجید خسروی

مدرس دانشگاه - وکیل پایه یک دادگستری

میلاد خسروی

کارشناس حقوق و مشاور حقوقی

|                     |                                                                                                                                       |
|---------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : خسروی، مجید، ۱۳۳۹ -                                                                                                                 |
| عنوان و نام پدیدآور | : حقوق نظام صنفی: بر اساس جدیدترین قانون نظام صنفی به انضمام قانون نظام صنفی و آیین نامه‌های اجرایی / مولفین مجید خسروی، میلاد خسروی. |
| مشخصات نشر          | : تهران: ادبستان، ۱۳۹۷.                                                                                                               |
| مشخصات ظاهری        | : ۶۰۰ص: جدول، نمودار.                                                                                                                 |
| شابک                | : 978-600-196-111-3                                                                                                                   |
| وضعیت فهرست نویسی   | : فیپا                                                                                                                                |
| موضوع               | : اصناف -- قوانین و مقررات - ایران Guilds -- Law and legislation -- Iran                                                              |
| موضوع               | : اصناف -- ایران -- آیین نامه‌ها *Rules and regulations -- Iran Guilds -- Iran                                                        |
| شناسه افزوده        | : خسروی، میلاد، ۱۳۷۰ -                                                                                                                |
| رده بندی کنگره      | : KMH۳۴۲۹ / ۱۳۹۷۲۸۱                                                                                                                   |
| رده بند؛ . ییوی     | : ۵۵۰۶۵۲/۳۴۶                                                                                                                          |
| شماره، ستاب؛ سی ملی | : ۵۱۱۴۴۸۶                                                                                                                             |

|                 |                                                 |
|-----------------|-------------------------------------------------|
| نام کتاب        | : حقوق نظام صنفی (ویرایش جدید با آخرین اصلاحات) |
| مؤلفین          | : مجید خسروی - میلاد خسروی                      |
| ناشر            | : ادبستان                                       |
| لیتوگرافی و چاپ | : مجتمع طیف‌نگار                                |
| نوبت چاپ        | : اول ۱۳۹۷                                      |
| تیراژ           | : ۵۰۰ نسخه                                      |
| قیمت            | : ۶۰۰۰۰ تومان                                   |

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۶-۱۱۱-۳  
ISBN: 978-600-196-111-3

### دفتر مرکزی کتاب آیلار

انقلاب - خیابان شهید منیری جاوید (اردیبهشت) - خیابان شهدای ژاندارمری شرقی - شماره ۱۴۶  
(ساختمان آیلار)  
تلفن: ۶۶۴۰۱۲۵۵ - ۶۶۴۹۴۴۳۱ دورنگار

فروشگاه شماره ۱ (کتاب آیلار)

انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب  
تلفن: ۶۶۴۱۱۸۶۵ - ۶۶۹۵۶۴۳۳  
فروشگاه شماره ۲ (کتاب آیلار)

کریمخان زند - مابین ایرانشهر و خردمند جنوبی - شماره ۱۳۲  
تلفن: ۸۸۳۱۹۷۴۰-۱

\* این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا الکترونیک عرضه کند تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

## تقدیم به تمام جانبازان شیمیایی

و

## اعتذار از شکیبایی ستودنی این عزیزان

# فهرست

|    |       |
|----|-------|
| ۱۳ | مقدمه |
|----|-------|

### فصل اول

|    |                                                     |
|----|-----------------------------------------------------|
| ۱۷ | تاریخچه                                             |
| ۱۸ | گفتار اول) تاریخچه اصناف اسلامی                     |
| ۱۹ | گفتار دوم) اصناف و انقلاب مشروطه (قاجار) و پس از آن |
| ۲۵ | گفتار سوم) تاریخچه اصناف در جهان                    |

### فصل دوم

|    |                             |
|----|-----------------------------|
| ۲۷ | شخصیت حقوقی اتحادیه‌ها      |
| ۲۸ | الف) شخص حقیقی              |
| ۲۸ | ب) ممیزات شخص حقیقی         |
| ۳۰ | ج) شخص حقوقی                |
| ۳۲ | د) حقوق و تکلیف اشخاص حقوقی |

### فصل سوم

|    |                                                                                |
|----|--------------------------------------------------------------------------------|
| ۳۳ | تعاریف و اصطلاحات صنفی                                                         |
| ۳۳ | گفتار اول) هرم اصناف، اتحادیه‌های صنفی، مجامع امور صنفی، شورای اصناف کشور و... |
| ۵۲ | گفتار دوم) چارت سازمانی                                                        |
| ۵۲ | گفتار سوم) چگونگی ثبت اتحادیه‌های صنفی در وزارت صنعت، معدن و تجارت             |

- گفتار چهارم) آیا اختیارات واحد صنفی کاهش پیدا کرده است؟ ..... ۶۵
- گفتار پنجم) مراحل صدور پروانه جدید، مراحل تمدید پروانه کسب، مراحل تغییر مکان ..... ۶۶
- گفتار ششم) دوره‌های آموزشی تدوین شده ویژه متقاضیان دریافت پروانه کسب ..... ۶۹
- گفتار هفتم) شرایط و ضوابط مکان معرفی شده توسط فرد متقاضی پروانه کسب ..... ۷۲
- گفتار هشتم) انواع اتحادیه‌ها و رسته‌های صنفی ..... ۸۳

## فصل چهارم

نظام‌های حرفه‌ای یا صنفی ..... ۱۰۷

## فصل پنجم

- ویژگی‌ها و قابلیت‌های قانون نظام صنفی مصوب ۹۲/۶/۱۲ ..... ۱۰۹
- گفتار اول) ماده ۱۷ قانون نظام صنفی ..... ۱۱۰
- گفتار دوم) لحاظ شدن مطلب وخواهی ..... ۱۱۰
- گفتار سوم) تأکید بر همراهی آرای افراد صنفی ..... ۱۱۰
- گفتار چهارم) تشدید نظارت بر پیمان و ابطال پروانه ..... ۱۱۱
- گفتار پنجم) ضرورت تشدید از رویه‌هایی که واحد صنفی آن به حد نصاب مقرر در قانون  
نرسیده است ..... ۱۱۱
- گفتار ششم) دقت در شرایط عضویت در اتحادیه‌ها ..... ۱۱۲
- گفتار هفتم) بالاترین مرجع شکایات، دین عدالت، آرای ..... ۱۱۷
- گفتار هشتم) افزایش مدت خدمت مسئولین اعضای هیئت رئیسه اتاق اصناف از ۲ به ۴ سال ..... ۱۱۸

## فصل ششم

بعضی از تغییرات انجام شده در قانون نظام صنفی جدید، مصوب ۹۲/۶/۱۲ در مقایسه با

- قانون نظام صنفی قدیم مصوب ۸۲/۱۲/۲۸ ..... ۱۱۹
- گفتار اول: بیان تعریف جامع و مانع برای قانون خاص ..... ۱۱۹
- گفتار دوم: شرایط صدور و تمدید پروانه کسب برای امکان واجد شرایط استقرار چند  
واحد صنفی (لزوم معرفی مباشر) ..... ۱۲۰
- گفتار سوم: مضیق و محدود کردن افراد صنفی ..... ۱۲۰
- گفتار چهارم: تأسیس نهادهای جدید به عنوان پروانه کسب موقت ..... ۱۲۰
- گفتار پنجم: ایجاد اتاق اصناف شهرستان ..... ۱۲۱
- گفتار ششم: الزامات قانونی در خصوص عدم فعالیت بیش از ۶ ماه واحد صنفی و معرفی  
مباشر و تقلیل اعتبار ..... ۱۲۱
- گفتار هفتم: مجازات انتشار تبلیغات افراد صنفی بدون پروانه کسب ..... ۱۲۲

- گفتار هشتم: تغییر پروانه کسب به حرفه‌ای دیگر ..... ۱۲۲
- گفتار نهم: رسمیت یافتن اتحادیه‌ها ..... ۱۲۳
- گفتار دهم: محدودیت انتخاب مجدد اعضای هیأت مدیره و نحوه اجرای انتخابات و داوطلب شدن کارمندان دستگاه اجرای قانون خدمات مدیریت کشوری ..... ۱۲۳
- گفتار یازدهم: تصریح شرایط داوطلبان عضویت در هیأت مدیره اتحادیه‌ها ..... ۱۲۵
- گفتار دوازدهم: نحوه تعیین سمت‌های ریاست، نائب رئیس، دبیر و خزانه دار (نحوه تعیین سمت‌های اعضای هیأت مدیره ..... ۱۲۵
- گفتار سیزدهم: نحوه پلمپ واحدهای صنفی فاقد پروانه کسب ..... ۱۲۶
- گفتار چهاردهم: تعیین مجازات تعطیلی واحد صنفی به موجب عسر و حرج مصرف کننده ..... ۱۲۶
- گفتار پانزدهم: اقدامات اتاق اصناف شهرستان و اتحادیه‌ها در وصول مطالبات به نفع سایر سازمان‌ها - نهادها ..... ۱۲۷
- گفتار شانزدهم: لزوم - جزاره - دوره‌های آموزشی برای اعضای صنفی (آموزش ضمن خدمت) ..... ۱۲۸
- گفتار هفدهم: منابع مالی اتحادیه‌ها ..... ۱۲۸
- گفتار هجدهم: اتاق اصناف شهرستان ..... ۱۲۹
- گفتار نوزدهم: نحوه انتخاب اعضای هیأت مدیره اتاق اصناف ..... ۱۳۰
- گفتار بیستم: افزایش مدت مأموریت اعضای هیأت رئیس اتاق اصناف شهرستان از ۲ به ۴ سال ..... ۱۳۱
- گفتار بیست و یکم: وظایف و اختیارات مجامع امور صنفی ..... ۱۳۲
- گفتار بیست و دوم: منابع مالی اتاق اصناف شهرستان ..... ۱۳۴
- گفتار بیست و سوم: اتاق اصناف کشور ..... ۱۳۴
- گفتار بیست و چهارم: هیأت رئیسه اتاق اصناف ایران ..... ۱۳۵
- گفتار بیست و پنجم: تعیین سمت‌ها و تشکیل جلسات اتاق اصناف ایران ..... ۱۳۶
- گفتار بیست و ششم: وظایف و اختیارات اتاق اصناف ایران ..... ۱۳۶
- گفتار بیست و هفتم: منابع مالی اتاق اصناف ایران ..... ۱۳۸
- گفتار بیست و هشتم: کمیسیون نظارت ..... ۱۳۹
- گفتار بیست و نهم: وظایف و اختیارات کمیسیون نظارت ..... ۱۴۰
- گفتار سی‌ام: لزوم تعیین نرخ گذاری کالاها و خدمات عمومی و انحصاری و کالاهای اساسی یارانه‌ای ..... ۱۴۱
- گفتار سی‌ویکم: بازرسی و نظارت بر واحدهای صنفی توسط کمیسیون نظارت ..... ۱۴۱
- گفتار سی و دوم: اعضای هیأت عالی نظارت ..... ۱۴۲
- گفتار سی و سوم: وظایف و اختیارات هیأت عالی نظارت ..... ۱۴۳
- گفتار سی و چهارم: تشدید جرمه و مجازات گران فروشی ..... ۱۴۴
- گفتار سی و پنجم: تشدید جرایم و مجازات کم فروشی ..... ۱۴۴
- گفتار سی و ششم: تشدید جرایم و مجازات تقلب ..... ۱۴۶

- گفتار سی و هفتم: تشدید جرمه‌ها و تخلفات احتکار ..... ۱۴۷
- گفتار سی و هشتم: عرضه و فروش کالای قاچاق ..... ۱۴۹
- گفتار سی و نهم: خسارات وارده در خصوص تخلفات صنفی به شخص ثالث ..... ۱۴۹
- گفتار چهلم: تشدید جرایم و مجازات‌های عدم رعایت مفاد مواد ۱۶ و ۱۷ و مقررات موضوع بند (ک): ..... ۱۵۰
- گفتار چهل و یکم: الزام به استفاده از صندوق مکانیزه (posse) و یا دستگاه توزین دیجیتالی ..... ۱۵۱
- گفتار چهل و دوم: نحوه شکایت و رسیدگی در مورد تخلفات صنفی ..... ۱۵۲
- گفتار چهل و سوم: الزام به همکاری سایر ارگان‌ها، سازمان‌ها و نهادهای وزارتخانه‌ها و ... با سازمان تعزیرات حکومتی ..... ۱۵۷
- گفتار چهل و چهارم: تعدیل جرایم نقدی از ۳ سال به ۱ سال ..... ۱۵۷
- گفتار چهل و پنجم: نحوه پرداخت مبالغ به اعضای هیأت مدیره و شمول قانون تأمین اجتماعی بر ایشان ..... ۱۵۸
- گفتار چهل و ششم: دستگاه‌های چند منظوره ..... ۱۶۰
- گفتار چهل و هفتم: الزام به اخذ پروانه کسب برای فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی ..... ۱۶۱
- گفتار چهل و هشتم: الزام به ارائه کسبی نسبت به تمام نهادهای که به عرضه کالا و خدمات می‌پردازند ..... ۱۶۲
- گفتار چهل و نهم: نحوه رسیدگی به تخلفات اعضای هیأت مدیره اتحادیه و هیأت ریسه اتاق اصناف شهرستان ..... ۱۶۳
- گفتار پنجاهم: نسخ کلیه قوانین عام و خاص و سایر با قانون نظام صنفی جدید ..... ۱۶۴
- گفتار پنجاه و یکم: تشدید مجازات‌ها و جرایم صنفی ..... ۱۶۴

## فصل هفتم

- بعضی ایرادات وارده به قانون نظام صنفی ..... ۱۶۵
- ایراد وارده به ماده ۷۰ قانون نظام صنفی: ..... ۱۶۵

## فصل هشتم

- قانون نظام صنفی کشور با آخرین اصلاحات مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۱۲ مجلس شورای اسلامی به انضمام آئین‌نامه‌های اجرایی و دستورالعمل‌های صادره مرتبط با مواد قانونی ... ۱۶۷
- فصل اول - تعاریف ..... ۱۶۷
- آیین‌نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد (۲)، (۱۲) و تبصره ماده (۸۷) قانون نظام صنفی) ..... ۱۶۸
- فصل دوم - فرد صنفی ..... ۱۸۲
- آیین‌نامه اجرایی نحوه صدور و تمدید پروانه کسب ..... ۱۸۳

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| آییننامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و    |     |
| بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد (۲)، (۱۲) و تبصره ماده (۸۷) قانون نظام صنفی).....       | ۱۹۰ |
| دستورالعمل نحوه صدور جواز تأسیس فروشگاه‌های بزرگ چند منظوره و زنجیره ای.....          | ۲۰۲ |
| تبصره دستورالعمل چگونگی برگزاری دوره‌های آموزشی احکام تجارت و کسب و کار               |     |
| (موضوع ماده ۱۴ آیین نامه اجرایی ماده ۱۲ قانون نظام صنفی).....                         | ۲۰۵ |
| آیین نامه مشاغل تخصصی و فنی (موضوع ماده ۱۳ قانون نظام صنفی).....                      | ۲۱۰ |
| فصل سوم - اتحادیه‌ها.....                                                             | ۲۱۹ |
| اساسنامه الگوی اتحادیه‌های صنفی (موضوع تبصره یک ماده ۲۱ قانون نظام صنفی).....         | ۲۲۰ |
| آیین نامه - رایر شیوه اداره امور واحدهای صنفی در شهرها و بخش‌ها (موضوع تبصره ۴        |     |
| ماده ۶۱ قانون نظام صنفی).....                                                         | ۲۳۳ |
| آیین نامه اجرایی نحوه تشکیل و برگزاری انتخابات اتحادیه‌های کشوری (موضوع               |     |
| تبصره ۷ ماده ۶۱ قانون نظام صنفی).....                                                 | ۲۳۵ |
| آیین نامه اجرائی - وظایف و اختیارات (موضوع ماده ۲۳ قانون نظام صنفی کشور).....         | ۲۴۷ |
| آیین نامه اجرایی نحوه برگزاری انتخابات هیأت مدیره و بازرسان اتحادیه‌های صنفی          |     |
| (موضوع تبصره ۳ ماده ۳۳ قانون نظام صنفی).....                                          | ۲۴۹ |
| آخرین اصلاحیه آیین نامه اجرایی نحوه برگزاری انتخابات هیأت مدیره و بازرسان اتحادیه‌های |     |
| صنفی (موضوع تبصره ۳ ماده ۲۲ و ۲۳ قانون نظام صنفی).....                                | ۲۵۹ |
| آیین نامه اجرایی تعطیل موقت واحدهای صنفی (موضوع ماده ۲۸ قانون نظام صنفی).....         | ۲۷۱ |
| آیین نامه اجرایی تشکیل کمیسیون‌های اتحادیه صنفی (موضوع تبصره ۲ بند ۲                  |     |
| ماده ۳۰ قانون نظام صنفی).....                                                         | ۲۷۶ |
| آیین نامه اجرایی منابع مالی اتحادیه‌های صنفی (موضوع تبصره ماده ۳۱                     |     |
| قانون نظام صنفی).....                                                                 | ۲۸۳ |
| فصل چهارم - اتاق اصناف شهرستان.....                                                   | ۲۸۶ |
| آیین نامه اجرایی ترتیب انتخاب هیأت ریسه اتاق اصناف شهرستان، وظایف و اختیارات ریسه،    |     |
| طرز تشکیل جلسات، تعداد کمیسیونها و سایر مقررات مربوط به اداره اتاق اصناف شهرستان      |     |
| خدمات آنها (موضوع ماده ۳۶ قانون نظام صنفی).....                                       | ۲۸۸ |
| دستورالعمل چگونگی به کارگیری و انتصاب کارکنان و مشاورین اتاق‌های اصناف شهرستانها..... | ۳۰۲ |
| دستورالعمل نحوه تنظیم ساعات کار و ایام تعطیل واحدهای صنفی (موضوع تبصره                |     |
| بند م ماده ۳۷ قانون نظام صنفی).....                                                   | ۳۰۵ |
| دستورالعمل نحوه تشکیل و وظایف واحدهای بازرسی و نظارت اتاق‌های اصناف و چگونگی          |     |
| نظارت اتاق اصناف ایران بر عملکرد آنها (موضوع بندهای (ش) ماده (۳۷) و (۶) ماده (۴۵)     |     |
| قانون نظام صنفی).....                                                                 | ۳۰۸ |
| آیین نامه اجرایی میزان و نحوه دریافت منابع مالی اتاق اصناف شهرستانها (موضوع           |     |
| ماده ۳۷ مکرر قانون نظام صنفی).....                                                    | ۳۱۳ |

- فصل پنجم - اتاق اصناف ایران ..... ۳۱۵
- اتاق اصناف دستورالعمل اجرایی نحوه برگزاری انتخابات نمایندگان اتاق اصناف استان‌ها در اتاق اصناف ایران (موضوع ماده ۴۲ قانون نظام صنفی) ..... ۳۱۶
- آیین نامه اجرایی نحوه بررسی صلاحیت و برگزاری انتخابات هیأت ریسه اتاق اصناف ایران (موضوع تبصره ۲ ماده ۴۳ قانون نظام صنفی) ..... ۳۲۲
- دستورالعمل نحوه تشکیل و وظایف واحدهای بازرسی و نظارت اتاق‌های اصناف و چگونگی نظارت اتاق اصناف ایران بر عملکرد آنها (موضوع بندهای (ش) ماده (۳۷) و (۶) ماده (۴۵) قانون نظام صنفی) ..... ۳۲۹
- آیین نامه اجرایی شرح وظایف، نحوه برگزاری انتخابات و منابع مالی کمیسیون‌های تخصصی اتاق اصناف ایران (موضوع تبصره ۴ ماده ۴۵ قانون نظام صنفی) ..... ۳۳۴
- آیین نامه اجرایی شیوه اداره، مصارف و جوه اتاق اصناف ایران و بازپرداخت هزینه‌های قابل قبول ناشی از عضویت اعضا در اتاق (موضوع ماده ۴۶ قانون نظام صنفی) ..... ۳۳۹
- آیین نامه ایران و نحوه دریافت منابع مالی اتاق اصناف ایران (موضوع تبصره ماده ۴۷ قانون نظام صنفی) ..... ۳۴۹
- فصل ششم - کمیسیون نظارت ..... ۳۵۱
- آیین نامه تشکیلات اداری، مالی و نحوه فعالیت دبیرخانه کمیسیون نظارت مراکز استان‌ها ..... ۳۵۳
- (موضوع تبصره ۳ ماده ۲۸ قانون نظام صنفی) ..... ۳۵۳
- آیین نامه اجرایی وضعیت اموال اعضای هیأت، حقوق و تعهدات اتحادیه‌های که به دو یا چند اتحادیه تقسیم می‌گردد (موضوع تبصره بند (الف) ماده (۴۹) قانون نظام صنفی) ..... ۳۵۶
- فصل هفتم - هیأت عالی نظارت ..... ۳۵۸
- آیین نامه اجرایی تشکیلات اداری و امور مالی و نحوه فعالیت دبیرخانه هیأت عالی نظارت (موضوع ماده ۵۴ قانون نظام صنفی) ..... ۳۶۰
- دستورالعمل نظارت بر چگونگی صدور پروانه کسب در سطح کشور (موضوع بند (د) ماده ۵۵ قانون نظام صنفی) ..... ۳۶۴
- دستورالعمل نظارت بر حسن انجام وظایف قانونی و ایجاد هماهنگی بین کمیسیون‌های نظارت، اتحادیه‌ها، اتاق اصناف شهرستان‌های کشور و اتاق اصناف ایران و نظارت بر فعالیت آنها (موضوع بند هـ ماده ۵۵ قانون نظام صنفی کشور) ..... ۳۶۸
- فصل هشتم - تخلفات و جرمه‌ها ..... ۳۷۶
- آیین نامه اجرایی چگونگی فروش اقساطی، فوق العاده و حراج (موضوع تبصره ماده ۷۰ و ماده ۸۴ قانون نظام صنفی) ..... ۳۸۲
- فصل نهم - سایر مقررات ..... ۳۸۷
- آیین نامه اجرایی نحوه پرداخت حق الزحمه اعضای هیأت مدیره اتحادیه‌های صنفی و هیأت ریسه اتاق اصناف شهرستان‌ها (موضوع ماده ۷۵ قانون نظام صنفی) ..... ۳۸۷

- آیین نامه اجرایی نحوه صدور و تمدید پروانه کسب جانبازان، آزادگان و خانواده شهدا  
 (موضوع ماده ۷۹ قانون نظام صنفی) ..... ۳۹۱
- آیین نامه نحوه همکاری نیروی انتظامی با اتحادیه‌ها، اتاق‌های اصناف و اتاق اصناف ایران  
 (موضوع ماده ۸۱ قانون نظام صنفی) ..... ۳۹۷
- آیین نامه اجرایی چگونگی فروش اقساطی، فوق العاده و حراج (موضوع تبصره ماده ۷۰  
 و ماده ۸۴ قانون نظام صنفی) ..... ۴۰۰
- آیین نامه اجرایی نحوه برگزاری روز بازارهای جمعی (موضوع ماده (۸۵) قانون نظام صنفی) ..... ۴۰۳
- آیین نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای  
 مجازی و با ایابی شبکه‌ای (موضوع مواد (۲)، (۱۲) و تبصره ماده (۸۷) قانون نظام صنفی) ..... ۴۰۷
- آیین نامه اجرایی حاکم بر تشکیل و فعالیت تشکلهای صنفی در مناطق آزاد کشور  
 (موضوع ماده ۸۸ قانون نظام صنفی) ..... ۴۱۹
- آیین نامه اجرایی نحوه صدور و تمدید پروانه کسب برای دارندگان مجوز فعالیت یا  
 پروانه تأسیس، بهره‌برداری، انتقال از وزارتخانه‌ها، موسسات، سازمان‌ها یا شرکت‌های  
 دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی (موضوع ماده ۹۱ قانون نظام صنفی) ..... ۴۳۰

### فصل نهم

- ضوابط خاص صدور پروانه کسب اتحادیه‌های صنفی تولیدی و خدماتی فنی** ..... ۴۳۵
- ۱- اتحادیه صنف: آبکاران تهران (تولیدی) ..... ۴۳۵
- ۲- اتحادیه صنف: آرایشگران زنانه تهران (خدمات فنی) ..... ۴۳۶
- ۳- اتحادیه صنف: آرایشگران مردانه تهران (خدمات فنی) ..... ۴۳۷
- ۴- اتحادیه صنف: آهنسازان تهران (تولیدی) ..... ۴۳۸
- ۵- اتحادیه صنف: آهنکاران ساختمان شهرستان تهران (تولیدی) ..... ۴۳۹
- ۶- اتحادیه صنف: آهنگران و صنعتگران اتومبیل شهرستان تهران (تولیدی) ..... ۴۴۰
- ۷- اتحادیه صنف: چادر دوزان و برزنت فروشان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۴۳
- ۸- اتحادیه صنف: آمیوه و بستنی و نوشابه فروش (تولیدی) ..... ۴۴۴
- ۹- اتحادیه صنف: تزیینات داخلی ساختمان شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۴۵
- ۱۰- اتحادیه صنف: تشک‌دوزان و صندلی سازان اتومبیل شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۴۶
- ۱۱- اتحادیه صنف: فروشندگان و تعمیرکاران ماشین‌های دوخت، بافت و لوازم یدکی مربوط  
 شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۴۷
- ۱۲- اتحادیه صنف: تعمیرکاران دوچرخه و موتورسیکلت شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۴۹
- ۱۳- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و تعمیرکاران سیم پیچ، الکتروموتور، ژنراتور و  
 ترانسفورماتور شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۵۰
- ۱۴- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و تعمیرکاران الکترونیک و الکتروتکنیک (خدمات فنی) ..... ۴۵۱
- ۱۵- اتحادیه صنف: کشفاب تهران (تهیه کننده و فروشنده) (تولیدی) ..... ۴۵۲

- ۱۶- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و فروشندگان کلاه و لوازم ایمنی تهران (تولیدی)..... ۴۵۴
- ۱۷- اتحادیه صنف: چاپخانه داران تهران (تولیدی)..... ۴۵۴
- ۱۸- اتحادیه صنف: حلواساز و عصار تهران (تولیدی)..... ۴۵۵
- ۱۹- اتحادیه صنف: خشکشویی و لباسشویی شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۵۶
- ۲۰- اتحادیه صنف: پارکینگ شهری، اتوسرویس و تعمیرگاه تهران (خدمات فنی)..... ۴۵۷
- ۲۱- اتحادیه صنف: درودگران و مبلسازان تهران (تولیدی)..... ۴۵۸
- ۲۲- اتحادیه صنف: ذوب فلزات شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۶۰
- ۲۳- اتحادیه صنف: سازندگان تابلو نئون و پلاستیک شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۶۱
- ۲۴- اتحادیه صنف: سازندگان و فروشندگان گلگیر و رادیاتور شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۶۲
- ۲۵- اتحادیه صنف: باتری ساز و باتری فروش تهران (خدمات فنی)..... ۴۶۳
- ۲۶- اتحادیه صنف: فروشندگان و سازندگان ساعت تهران (خدمات فنی)..... ۴۶۴
- ۲۷- اتحادیه صنف: فروشندگان و سازندگان طلا و جواهر شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۶۵
- ۲۸- اتحادیه صنف: سازندگان و فروشندگان ظروف آلومینیوم شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۶۶
- ۲۹- اتحادیه صنف: سازان و عینک فروشان تهران (خدمات فنی)..... ۴۶۷
- ۳۰- اتحادیه صنف: کفپوش های ماشینی و لاستیکی تهران (تولیدی)..... ۴۶۸
- ۳۱- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان لوازم الکتریک شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۷۰
- ۳۲- اتحادیه صنف: سازندگان رف و وسایل گرمایشی تهران (تولیدی)..... ۴۷۱
- ۳۳- اتحادیه صنف: سازندگان و فروشندگان مصنوعات فلزی تهران (تولیدی)..... ۴۷۳
- ۳۴- اتحادیه صنف: سازندگان و فروشندگان درب پنجره آلومینیومی تهران (تولیدی)..... ۴۷۴
- ۳۵- اتحادیه صنف: سراجان شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۷۵
- ۳۶- اتحادیه صنف: سماورسازان و چراغسازان تهران (تولیدی)..... ۴۷۶
- ۳۷- اتحادیه صنف: سنگبر و سنگ تراش تهران (تولیدی)..... ۴۷۷
- ۳۸- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و فروشندگان مصنوعات سرامیک و ایزولاسیون ساختمانی شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۷۸
- ۳۹- اتحادیه صنف: شیشه و آینه تهران (خدمات فنی)..... ۴۸۰
- ۴۰- اتحادیه صنف: صباغان و گلزن شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۸۱
- ۴۱- اتحادیه صنف: صحاف شهرستان تهران (تولیدی)..... ۴۸۱
- ۴۲- اتحادیه صنف: عکاسان و فیلمبرداران مجالس تهران (تولیدی)..... ۴۸۳
- ۴۳- اتحادیه صنف: فروشندگان لاستیک، فیلتر و تعویض روغن شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۸۴
- ۴۴- اتحادیه صنف: ماشین های اداری، رایانه، انفورماتیک و مخابرات تهران (خدمات فنی)..... ۴۸۵
- ۴۵- اتحادیه صنف: قالیشویان تهران (خدمات فنی)..... ۴۸۷
- ۴۶- اتحادیه صنف: تعمیرکاران قفل و کلید شهرستان تهران (خدمات فنی)..... ۴۸۸

- ۴۷- اتحادیه صنف: قنادی - شیرینی و کافه قنادی تهران (تولیدی) ..... ۴۸۹
- ۴۸- اتحادیه صنف: قندریزان تهران (تولیدی) ..... ۴۹۰
- ۴۹- اتحادیه صنف: کاشی ساز و کاشی فروش تهران (تولیدی) ..... ۴۹۰
- ۵۰- اتحادیه صنف: کفاشان دست دوز تهران (تولیدی) ..... ۴۹۱
- ۵۱- اتحادیه صنف: کلیشه و گراور شهرستان تهران (تولیدی) ..... ۴۹۲
- ۵۲- اتحادیه صنف: ماشین ساز و فلز تراش تهران (تولیدی) ..... ۴۹۴
- ۵۳- اتحادیه صنف: مکانیسین های اتومبیل تهران (خدمات فنی) ..... ۴۹۵
- ۵۴- اتحادیه صنف: ناشران و کتابفروشان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۹۶
- ۵۵- اتحادیه صنف: نف: انوایان تهران (تولیدی) ..... ۴۹۷
- ۵۶- اتحادیه صنف: نبات و آبنبات ریزان شهرستان تهران (تولیدی) ..... ۴۹۸
- ۵۷- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و فروشندگان لحاف، تشک و کالای وابسته شهرستان تهران (خدمات فنی) ..... ۴۹۹
- ۵۸- اتحادیه صنف: نقاشان تهران (خدمات فنی) ..... ۵۰۰
- ۵۹- اتحادیه صنف: نقاشان ساختمانی تهران (خدمات فنی) ..... ۵۰۱
- ۶۰- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان نای های فانتزی (حجیم) تهران (تولیدی) ..... ۵۰۲
- ۶۱- اتحادیه صنف: تولیدکنندگان و تعمیرکاران صنایع برودتی شهرستان تهران (تولیدی) ..... ۵۰۳

### فصل پنجم

- ۵۰۵- بیمه های اصناف «مسئولیت و آتش سوزی» ..... ۵۰۵
- گفتار اول) وضعیت بیمه های مسئولیت و جایگاه این بیمه در کشور ..... ۵۰۶
- گفتار دوم) مشکلات بر سر راه توسعه بیمه نامه های مسئولیت در کشور ..... ۵۰۶
- مسئولیت مدنی چیست؟ ..... ۵۰۷
- الف) تعریف مسئولیت مدنی ..... ۵۰۷
- ب) بیمه مسئولیت مدنی عمومی ..... ۵۰۸
- ج) انواع بیمه نامه های مسئولیت عمومی ..... ۵۰۹
- د) بیمه مسئولیت حرفه ای ..... ۵۱۲
- هـ) بیمه مسئولیت حرفه ای نمایندگان بیمه ..... ۵۱۶
- و- بیمه مسئولیت وکلای دادگستری ..... ۵۲۱
- ز) بیمه مسئولیت سردفتران و دفتریاران ..... ۵۲۵
- گفتار سوم) طرح جامع اصناف ..... ۵۲۹
- الف) بیمه جامع اصناف ..... ۵۲۹
- ب) شرایط مخصوص بیمه عدم النفع طرح جامع اصناف ..... ۵۳۰
- ج) شرایط مخصوص بیمه مسئولیت ناشی از آتش سوزی، انفجار و ترکیدگی لوله های آب و فاضلاب ..... ۵۳۱

- د) دستورالعمل پوشش بیمه سرقت با شکست حرز طرح جامع اصناف ..... ۵۳۲
- هـ) شرایط و فرآیند فسخ بیمه نامه ..... ۵۳۴
- گفتار چهارم ( شرایط عمومی بیمه نامه مسئولیت مدنی حرفه ای سردفتران رسمی ..... ۵۳۴
- جدول بیمه نامه ..... ۵۳۹
- شرایط عمومی بیمه نامه مسئولیت مدنی ..... ۵۴۱

### ضمائم

- گفتار اول - قانون مالیات بر شرکت ها و تجارت مصوب ۱۲ فروردین ماه ۱۳۰۹ ..... ۵۴۹
- تصویب نامه در خصوص عدم شمول واحدهای صنفی تولیدی مشمول قانون نظام صنفی
- در قانون مرسوم به تجمیع عوارض ..... ۵۵۳
- ۴- ماده ۱۰ - قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶ با
- اصلاحات بعدی: ۱- انضمام آیین نامه های اجرایی: ..... ۵۵۵
- آیین نامه های اجرایی قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی (مصوب خرداد
- و تیرماه ۱۳۲۷) ..... ۵۶۱
- آیین نامه اجرایی ماده ۸، ۹ قانون خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی ..... ۵۶۴
- ماده واحده قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی ..... ۵۶۵
- قانون اصلاحیه ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، بهداشتی و آرایشی مصوب
- آذر ماه ۱۳۷۹ مجلس محترم شورای اسلامی ..... ۵۶۶
- گفتار سوم - قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی ..... ۵۸۴
- فصل اول - تعزیرات حکومتی خدمات تشخیصی و درمانی ..... ۵۸۴
- فصل دوم - تعزیرات توزیع و فروش دارو و شیرخوارک و ملزومات پزشکی، دندانپزشکی و
- آزمایشگاهی ..... ۵۸۷
- فصل سوم - سایر مقررات ..... ۵۹۸
- منابع ..... ۵۹۹

## مقدمه

نظام صنفی مجموع قواعد و مقرراتی است که وظایف، حدود و حقوق افراد و واحدهای صنفی و همچنین ساختار تشکیلات سازمان‌های صنفی و سایر امور مرتبط با آنها را معین می‌سازد. هدف عمده نظام صنفی در حقیقت سازمان دادن به حرفه‌های گوناگون به منظور ایجاد نظم، انضباط در بین صاحبان حرف و مشاغل و سهولت کنترل و نظارت از سوی دولت و نهادهای تأمین منافع و مصالح عمومی اجتماع است.

نظام‌های صنفی در حالی که ایران به نظام صنفی ویژه یا خاص تقسیم می‌شوند. بسیاری از صنوف از لحاظ اهمیت که دارند؛ قانونگذار برای آنها اقدام به وضع قانون ویژه یا خاص نموده است. نظیر پزشکان و وکای در بستر، کارشناسان رسمی دادگستری، مهندسين ساختمان، سردفتران و دفتریان. سازمان رسمی که از اینها به عنوان نظام‌های صنفی ویژه یا خاص یاد می‌شود سایر صنوف که از آنها عنوان نظام صنفی عادی یاد خواهد شد، تابع قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۱۲ شورای اسللاب و اصلاحیه‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی بعد از آن می‌باشند که در این قانون نیز از امور صنفی عنوان یک خدمت عمومی یاد شده و سایر صنوف را که دارای قانون خاص هستند، این قانون مستثنی ساخته است. آنچه مسلم است این است که غالب صنوف اعم از عادی و ویژه دارای تشکیلات سازمان یافته‌ای به موجب قانون می‌باشند که این سازمان‌ها عموماً از استقلال برخوردارند و دارای اختیارات زیادی می‌باشند. اما تحت کنترل و نظارت دولت قرار دارند. دولت گاهی با دخالت مستقیم در امور این سازمان‌ها از قبیل نصب عالی‌ترین مقامات، تعیین شرایط و مقررات ویژه، تصویب نهایی مقررات تهیه شده توسط سازمان و غیره به کنترل آنها می‌پردازد و گاه صرفاً به نظارت بر این سازمان‌ها اکتفا می‌کند. قابل ذکر است که در سازمان‌های صنفی، اعضا ملزم به اطاعت از تصمیمات آن نظامند و همین امر وجه افتراق آنها را از سایر انجمن‌ها و کانونهای خصوصی فراهم می‌سازد چرا که عضویت در سازمانهای صنفی اجباری و تحمیلی است و اعضا نمی‌توانند به میان خود از آنها خارج شوند و یا از اطاعت از تصمیمات آنها سرباز زنند. سازمانهای صنفی دارای شخصیت حقوقی عمومی بوده و به علت شرکت در اعمال حاکمیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. ضمن اینکه باید توجه داشت که قواعد حقوقی حاکم بر سازمان‌ها نیز اختلاطی از قواعد حقوق عمومی و بعضاً

قواعد حقوق خصوصی است و تبعیت از قواعد حقوق خصوصی در کنار قواعد حقوق عمومی لطمه‌ای به نوع شخصیت آنها وارد نمی‌سازد. سازمان‌های صنفی دارای نقش‌های متقابل در برابر اعضا و هم در برابر دولت می‌باشند. در برابر دولت سازمان صنفی نماینده‌ی صنف محسوب می‌شود و دولت معمولاً مسایل کلی و طرح‌های مربوط به صنف را نزد سازمان مطرح می‌سازد و با مقامات مسئول مشورت و گاه خواستار همکاری سازمان می‌گردد. سازمان صنفی ناظم امور صنف یا حرفه در برابر اعضا است و به این جهت از اختیارات برخوردار است که مهمترین آنها عبارتند از: صدور پروانه اشتغال به حرفه، اتخاذ تصمیمات انتظامی علیه اعضا، وضع آیین‌نامه‌های مربوط به حرفه و غیره. البته همانگونه که سازمان صنفی بر قبال سازمان و اعضا وظایفی را برعهده دارد دولت و همچنین اعضا نیز در قبال سازمان نقش‌هایی را ایفاء می‌کنند. از مهمترین وظایف دولت، کنترل سازمان و فراهم آوردن زمینه رای تبدیل و تقویت سازمان و از مهمترین وظایف اعضا، همکاری با سازمان، رعایت مقررات و پرداخت حق عضویت است. سازمان‌های صنفی دارای تشکیلات خاصی می‌باشند و اداره‌کنندگان این سازمان‌ها معمولاً به وسیله‌ی اعضا انتخاب می‌شوند و جز در موارد استثنایی دولت در آن دخالتی ندارد. در نهایت باید خاطرنشان ساخت که تشکیل سازمان‌های صنفی که خود توانای خوبی از عدم تمرکز خدمات عمومی و فنی است، علاوه بر ایجاد نظم و انضباط در این جامعه حرفه‌ای کشور و تأمین منافع عمومی، موجبات کاستن بار مسئولیت دولت را نیز فراهم می‌سازد.

نظام‌های صنفی و حرفه‌ای در کشور از سالیان دور وجود داشته و سابقه‌ای طولانی دارند. نهادهایی که می‌توانند اعضای یک صنف یا حرفه را در هم جمع کرده و تشکیلات منظمی برای آنان ایجاد کنند و طرز فعالیت و شرایط و آیین‌نامه‌های مربوط به فعالیت‌های صنفی و حرفه‌ای را تعیین و تصویب کرده و روابط درونی اعضا را تنظیم و مشخص نمایند و در عین حال از استقلال نسبی نیز برخوردار بوده و به نهادهای محلی وابسته نباشند و تشکیلات و اراده آنها زاییده توافق و اداره اعضای صنف و حرفه باشد. این مطلب از آن جهت مهم و قابل توجه است که از نظر حقوقی هرگاه چند نفر بخواهند دور هم جمع شده و به فعالیتی بپردازند اگر در خصوص نحوه تصمیم‌گیری، توافق خاصی نشده باشد برای اتخاذ هر تصمیمی، توافق همه اعضای گروه لازم و ضروری بوده و رأی هیچ کس برای دیگری رجحان و برتری ندارد و تنها با حکم قانون و یا توافق اعضا است که می‌توان نظر بر رأی اکثریت را جهت تصمیم‌گیری در یک امر مناط اعتبار دانست. نگاهی گذرا بر نظام‌های صنفی و حرفه‌ای کشور یک نکته مهم را گوشزد می‌کند و آن اینکه چون نظام صنفی در

واقع به معنای ایجاد تشکیلاتی برای تحمیل نظریات و عقاید اکثریت و اقلیت و به رسمیت شناخته شدن نهادهای انتخاب شده توسط اکثریت می‌باشد، این مسئله در واقع بازتاب و نتیجه یک اصل کلی حقوقی است که به موجب آن هیچکس به دیگری ولایت نداشته و نمی‌تواند برای دیگری تصمیم‌گیری نماید و با توجه به اینکه تمامی اعضای یک جامعه به وسیله قانون اساسی که یک میثاق ملی و قرارداد اجتماعی می‌باشد، به هم پیوند خورده و رابط آنان تعریف شده و حکومتها و دولتها نیز بر مبنای همین قانون شکل گرفته و ادامه حیات می‌دهند، لذا همین میثاق عمومی می‌تواند حق تصمیم‌گیری در مورد اشخاص جامعه را به نهادهای در درون حکومت تفویض کند که اعضای آن با رأی مستقیم یا غیرمستقیم مردم انتخاب شده است و در حال حاضر نیز در سیستم‌های حقوقی مختلف دنیا وجود داشته و در میان قوای دیگر حکومتی، به عنوان قوه مقننه شناخته می‌شوند.

در قانون اساسی ایران، اصل ۵۹ در مسایل بسیار مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی ممکن است اعمال قوه مقننه از راه همه‌پرسی و مراجعه مستقیم به آرای مردم صورت گیرد. درخواست مراجعه به آرای عمومی باید به تصویب دو سوم مجموع نمایندگان مجلس برسد اعمال قوه مقننه را از طریق مجلس شورای اسلامی دانسته که طبق اصل ۷۱ مجلس شورای اسلامی در عموم مسایل در حدودی که در قانون اساسی می‌تواند قانون وضع کند. شاید قدیمی‌ترین نهاد صنفی در ایران، کنون و کلاخ دادگستری باشد که به موجب لایحه قانونی استقلال کنون و کلا دادگستری مصوب ۱۳۲۶ در دادگستری منتزع گردید. به مرور زمان و در قوانین قبل و بعد از پیروزی انقلاب، نهادهای صنفی و حرفه‌ای همانند نظام پزشکی، نظام مهندسی، نظام پرستاری و غیره شکل گرفته و در همین حال همیشه در کنار این نهادهای خاص، یک قانون عام در مورد نظام صنفی داشته‌ایم که اشخاص و گروه‌هایی که در درون هیچ یک از نهادهای صنفی جای نمی‌گیرند، روابط آنها تابع این قانون عام باشد.

با توجه به مطالب گفته شده و همچنین ضرورت تنظیم حقوق اصناف، جزء بدیهیات محسوب شد که قانونگذار از سال ۱۳۵۰ به فکر تدوین و شکل‌دهی آن برآمد و این سیر قانون‌گذاری تداوم یافت تا جایی که قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۱۲ را شاید بتوان کامل‌ترین قانونی دانست که حقوق اصناف در آن لحاظ شده و به منصفه ظهور رسیده است. سازمانهای بزرگ و کوچک صنفی و مبادلات اقتصادی وابسته به آنها از دیرباز نقش قابل توجهی در شکل‌گیری جوامع سنتی و تاریخ ملل داشته‌اند. نگاهی اجمالی به دوره مختلف تاریخی کشورها به عنوان نمونه‌ای بارز از این ادعا، نشان‌دهنده نقش برجسته اصناف در

روابط و معاملات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و حتی فرهنگی بوده است. به طوری که در قرن حاضر نیز نقش اصناف و بازاریان در بزرگترین حادثه قرن یعنی انقلاب اسلامی کاملاً ملموس و غیره قابل انکار بوده و پرداختن به آن فقط سبب افزایش این سطرها در مقدمه خواهد شد. وجود چنین حوزه گسترده و با نفوذی و از سوی دیگر ضرورت تنظیم روابط و تعاملات حاکم بر این حوزه، لزوم تدوین ضوابط و چارچوب‌های قانونی را در سال ۱۳۵۰ اجتناب‌ناپذیر ساخت، به طوری که نخستین قانون نظام صنفی در همان سال از تصویب مجلس‌های شورای ملی و سنا گذشت، اما گذشت زمان و عدم تناسب برخی از بخش‌های آن با تحولات اجتماعی ضرورت بازنگری و رفع نقایص و تنگناهای موجود در آن و افزودن درخت‌های منطقی، جامعه صنفی را ایجاد کرد. این مقوله بر آن است تا با نگاهی بسیار محتاط به تاریخچه قانون نظام صنفی و تحولات مذکور و نقاط ضعف قانون نظام صنفی قبلی، ایجاد، اختصاص ویژگی‌های قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۱۲ همراه با اقدامات قبل از آن مرور کند. با این امید که با شناسایی تنگناها و مشکلات موجود از ظرفیت کنونی آن برای اصلاح و کارآمدسازی هر چه بیشتر نظام صنفی بهره‌برداری نماید.